

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 658.5

DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.69-6>

Бабій О.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
та організації підприємницької діяльності
Одеський національний економічний університет

Єгунов Ю.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
та організації підприємницької діяльності
Одеський національний економічний університет

Жамбей Т.В.

аспірантка кафедри економіки підприємства
та організації підприємницької діяльності
Одеський національний економічний університет

Babii Oleg

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Enterprise Economics and Organization
of Entrepreneurial Activity
Odessa National Economic University

Yegupov Yuriy

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Enterprise Economics and Organization
of Entrepreneurial Activity
Odessa National Economic University

Zhambei Tatiana

Graduate Student,
Graduate Student at the Department
of Enterprise Economics and Organization
of Entrepreneurial Activity
Odessa National Economic University

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бабій А.М., Єгунов Ю.А., Жамбей Т.В. Інформаційне забезпечення оцінки вартості українських підприємств в сучасних умовах. В статті висвітлено місце інформаційного забезпечення в процесі оцінки вартості підприємства, доведено актуальність даної теми для українських підприємств, обґрунтовано доцільність правильного формування інформаційного забезпечення для оцінки вартості підприємства. Розглянуто основні підходи до оцінки вартості підприємства, проаналізовано особливості інформаційного забезпечення для кожного з видів. Проведено моделювання процесу управління інформаційним потоком оцінки вартості підприємства. Також розглянуто та проаналізовано різні підходи до формування інформаційного забезпечення зі сторони бухгалтерського та управлінського обліку, доведено доцільність використання у оцінці вартості підприємства інтегрованої звітності. Зроблено висновки про важливість інформаційного забезпечення для достовірної оцінки вартості підприємства.

Ключові слова: оцінка, інформаційне забезпечення, інтегрована звітність, інформаційний потік, вартість.

Babii Oleg, Yegupov Yuriy, Zhambei Tatiana. Information support of valuation of Ukrainian enterprises in modern conditions. Changes occurring in the economy of the whole world and Ukraine, including, will require enterprises to consider the process of valuation of the enterprise in a new way. In its essence, the cost assessment process is an information flow that accepts information about enterprises at the "entrance" and gives information about the value estimation "at the exit." In the conditions of a huge amount of information, it is important to choose the one that can reliably reflect the cost of the enterprise. The lack of a systematic approach to assessing the value of the enterprise and the use of inappropriate sources of information leads to a deterioration of the already difficult situation in this area. The valuation market of the enterprise is considered one of the worst in Europe. The essence of the category "cost" is investigated in the article. The need to estimate the value of the enterprise is determined and the main approaches used to determine the value of the enterprise are determined. The place of information support in the process of valuation of the enterprise is highlighted, the expediency of the correct formation of information support for the assessment of the cost of the enterprise through the management of information flows of the enterprise is substantiated, the consequences of the use of irrelevant and inaccurate information support for the assessment of the cost of the enterprise are outlined. The main approaches to estimating the cost of the enterprise are considered, the features of information support for each type are analyzed. Modeling of the process of management of information flow of estimation of enterprise value is carried out. Various approaches to the formation of information support from the accounting and management accounting are also considered and analyzed, the feasibility of using integrated reporting in the assessment of the cost of the enterprise is proved. On the basis of the study and systematization of the views of domestic and foreign scientists, recommendations are given for the use of certain types of information flows of the enterprise in the process of assessing the value of the enterprise. Conclusions about the importance of information support for a reliable assessment of the value of the enterprise.

Key words: evaluation, information support, integrated reporting, information flow, cost.

Постановка проблеми. Оцінка вартості – важливий інструмент для визначення потенціалу підприємства, оцінки ефективності управління підприємством і діяльності підприємства, адже саме збільшення вартості підприємства є показником ефективного менеджменту організації.

Сьогодні базовим критерієм для визначення ефективності функціонування підприємства стає його здатність до підвищення добробуту власників через максимізацію ринкової вартості, одним із інструментів досягнення цієї мети може бути здійснення інвестиційної діяльності [1, с. 2].

Довгий час вважалося, що найкращим показником ефективності підприємства є величина прибутку, але зараз науковці наголошують про те, що якнайповніше відображає сукупну характеристику показників діяльності підприємства саме його вартість [7, с. 14]. Це пов'язане з тим, що величина ринкової вартості підприємства враховує, з одного боку, його дохідність, а з іншого – ризикованість, тобто виражає обидві найважливіші властивості підприємства. Показник вартості містить такі показники, як виручка, прибуток, рентабельність діяльності та інші, а також, залежно від методу обчислення, враховує рівень розвитку зовнішнього середовища підприємства, асиметрію дохідності на ринках капіталу, альтернативні можливості вкладання коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенню змісту інформаційного забезпечення для оцінки вартості підприємства присвячені роботи І. І. Алексеєнка, С. В. Полюк, О. П. Полтніна [1], Н. В. Артеменка [2], О. М. Бабія, В. С. Малишко, Г. В. Пудичевої [3], А. Д. Глушко та М. М. Котелевець [3], О. М. Іванової [4], О. О. Непочатенко, С. А. Пташник [9] та ін. Науковці мали за мету: проаналізувати особливості управління проектами підприємства; поглибити теоретичні положення щодо інформаційного забезпечення оцінки

вартості підприємства; дослідити особливості формування інформаційного забезпечення та управління інформаційними потоками.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Можна сказати, що оцінка вартості підприємства – це інформаційний потік, який може генерувати або саме підприємство або незалежними фахівцями та має своїх споживачів. І від якості цього інформаційного потоку залежить достовірність оцінки підприємства. Тому при проведенні оцінки важливо правильно сформулювати інформаційне забезпечення. В сучасних умовах, коли інформації на підприємствах дуже багато та вона невпинно змінюється, це є дуже складним завданням.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження теоретико-методологічних положень та розробка практичних рекомендацій щодо формування інформаційного забезпечення для оцінки вартості українських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні професійна діяльність у сфері оцінювання вартості бізнесу здебільшого являє собою пропозицію послуг з оцінювання вартості майна та майнових прав. Це пов'язано, в першу чергу, зі складністю процесу оцінювання. Водночас, як засвідчує світовий досвід, концепція вартості є базовою парадигмою розвитку бізнесу [4, с. 100].

Згідно п. 38 Постанови КМУ [8, с. 5] для проведення оцінки майна в Україні застосовуються такі основні методичні підходи:

- прибутковий (дохідний);
- ринковий (порівняльний);
- витратний (на основі активів).

Також можна виділити внутрішню та зовнішню оцінку підприємства. Внутрішня оцінка використовується для виявлення проблем, що впливають на діяльність підприємства, для моніторингу, для прийняття

управлінських рішень тощо. У такому випадку споживачами інформаційного потоку є власники або топ-менеджмент підприємства. Зовнішня оцінка потрібна для продажу підприємства, при реструктуризації, таку оцінку можуть вимагати інвестори та кредитори. Тобто основними споживачами є суб'єкти зовнішнього середовища підприємства.

Оцінка вартості підприємства як інформаційний потік формується в свою чергу з інших інформаційних потоків. Залежно від способу оцінки, вони можуть бути різними. За сферою циркуляції інформаційні потоки поділяють на внутрішні, умовно-внутрішні та зовнішні. Умовно-внутрішні потоки відображають результати господарювання і призначаються для використання зовнішніми зацікавленими особами [5, с. 20]. При використанні прибуткового та витратного методів використовуються саме умовно-внутрішні інформаційні потоки, при використанні ринкового методу – умовно-внутрішні та зовнішні.

Доцільно з'ясувати, що в сучасній науці розуміють під інформаційним забезпеченням фінансових процесів. Загалом, з позиції науковців, що займалися дослідженням даної категорії, інформаційне забезпечення є або сукупністю інформації (наявної на даний момент часу) чи інформаційною базою, або системою, утвореною складовими (програмною, технічною, технологічною тощо). Серед складових системи інформаційного забезпечення можна визначити інформаційні ресурси, інформаційні технології, технічні засоби та програмне забезпечення [1, с. 3].

На нашу думку, найважливішою складовою є саме інформаційні ресурси. У науковців сформувалися різні погляди на те, що саме є інформаційним ресурсом для оцінки вартості підприємства. Існує безліч підходів до того, яку саме інформацію використовувати для оцінки. В. Д. Козенкова узагальнила цю інформацію та виділила шість груп інформаційних ресурсів: на основі бухгалтерського балансу, на основі звіту про доходи, змішаний підхід на основі гудвілу, на основі дисконтування грошових потоків, на основі створення економічного доходу, методи опціонів [6, с. 15]. Але є ще думка використання інтегрованої звітності.

Прийняття у 2013 році Міжнародною радою з інтегрованої звітності (англ. – IIRC) глобального Міжнародного стандарту з інтегрованої звітності (МСІЗ, англ. – IR) сприяє практичному її запровадженню. Нова модель звітності компаній поєднує фактори ESG і фінансові результати. В інтегрованому звіті (ІЗ) має надаватися інформація про ресурси і взаємини, які використовує та на які впливає організація, спільно вони іменуються «капіталами». Видами капіталів є фінансовий, виробничий, інтелектуальний, людський, соціальний, природний. Компанія має пояснити, як вона взаємодіє із зовнішнім середовищем і капіталами для створення вартості протягом короткострокового, середньострокового і довгострокового періоду. Проявом інтегрованої звітності в Україні є запровадження звіту з управління. З 2018 року звіт про управління зобов'язані подавати середні та великі підприємства. При цьому середні мають право не вказувати нефінансову інформацію [10, с. 288].

На нашу думку, найдоцільніше використовувати саме інтегровану звітність. Адже вона поєднує собі дані бухгалтерського, податкового та управлінського

обліків і відображає найповнішу інформацію про підприємство. Але, на жаль, цей звіт не широко використовується на українських підприємствах. Тому що українські підприємці нерідко показують дані управлінського обліку, які можуть дуже сильно відрізнятися від бухгалтерської інформації. Українська економіка прагне до прозорості, і саме в прозорій, нетінковій економіці набуде популярності інтегрований звіт та буде широко використовуватися.

Також потрібно враховувати роль чинників, які впливають на інформаційне забезпечення. О. М. Бабій визначає внутрішні (ендогенні) та зовнішні (екзогенні) фактори вартості підприємства. До факторів, які пов'язані з діяльністю підприємства (ендогенні фактори), автор відносить: якість і стан факторів виробництва; рівень застосовуваних технологій; вартість зобов'язань підприємства; інвестиції в основний і оборотний капітал; обсяги виробництва; вартість активів підприємства; якість продукції; цінову політику підприємства; ділову активність; імідж підприємства; стан корпоративного управління; якість внутрішньогосподарського управління. До факторів, які не пов'язані з діяльністю підприємства, О. М. Бабій відносить: політичні, ринкові, екологічні та соціальні фактори; розвиток підприємства в період загальної кризи та спадів [3, с. 152]. Звісно, зовнішні та внутрішні чинники відіграють значну роль в формуванні інформаційного забезпечення. Вони можуть вплинути на достовірність інформаційних потоків. Задля нівелювання цього впливу потрібно управляти інформаційними потоками та відслідковувати актуальні дані. Крім того використовувати зовнішні інформаційні потоки, особливо це стосується при використанні ринкового підходу до оцінки вартості підприємства. Наприклад, це звіти незалежних експертів, аналіз зовнішніх ринків, дані з фондових бірж тощо.

На основі вищевказаного, авторами була розроблена модель управління інформаційним потоком оцінки вартості підприємства (рис. 1). Як ми бачимо, на процес оцінки вартості підприємства впливає багато факторів і формується безліч інформаційних потоків. Тому завдання інформаційного забезпечення процесу оцінки вартості є надзвичайно складною проблемою. На нашу думку, рішенням цієї проблеми є уніфікація безліч інформаційних потоків в один, наприклад, використання інтегрованої звітності або розробка самим підприємством або оцінювачем власної уніфікованої форми подання інформації. Адже слідкувати за великою кількістю інформаційних потоків набагато складніше, чим за одним.

Висновки. Отже, на основі вищевказаного можна зробити такі висновки:

1. Інформаційне забезпечення необхідне для достовірної оцінки вартості підприємства, а управління інформаційними потоками для оцінки вартості є першочерговим завданням для формування інформаційного забезпечення.

2. Розглянуті аспекти інформаційного забезпечення створюють передумови для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень, які є невід'ємними складовими реалізації процесу оцінки вартості підприємства.

3. Здійснено моделювання процесу управління інформаційними потоками, який показав, що оцінка вартості підприємства формується на основі безліч інформаційних потоків. І саме від вірогідності, акту-

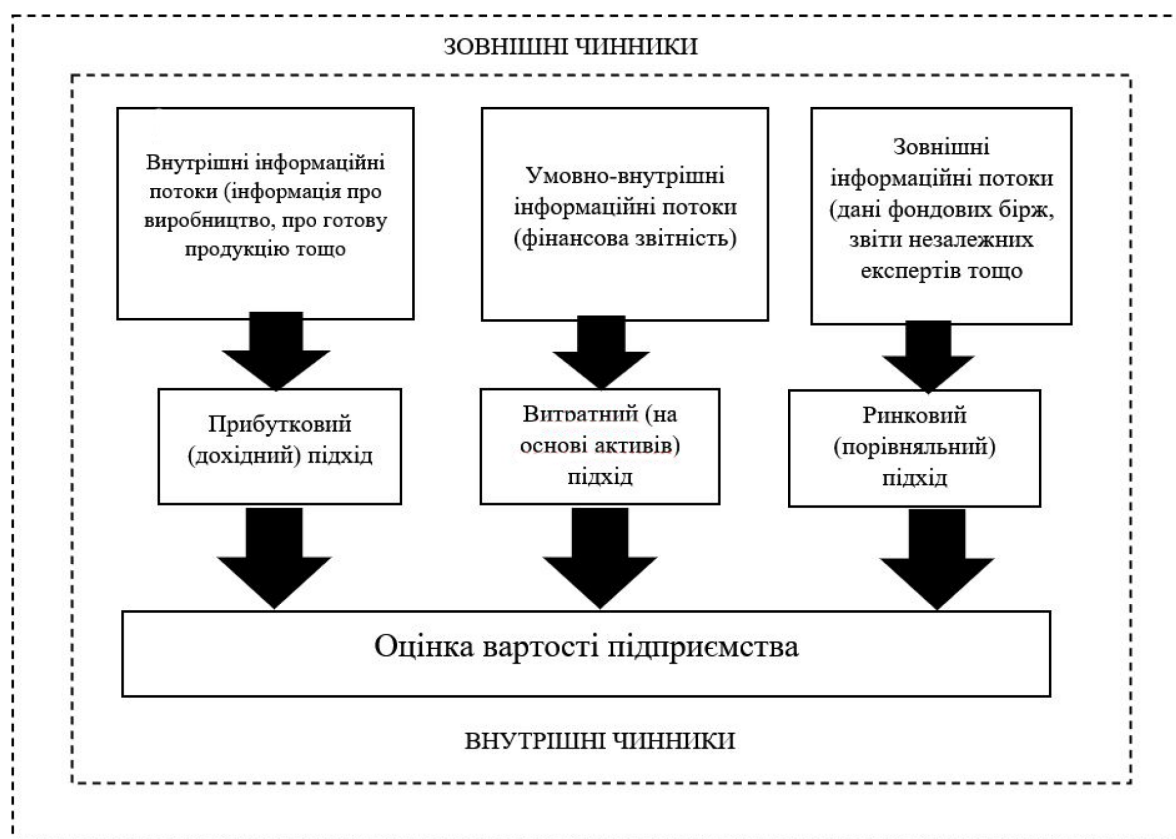

Рис. 1. Модель управління інформаційним потоком оцінки вартості підприємства

Джерело: складено авторами

альності, своєчасності та достовірності цих інформаційних потоків залежить об'єктивна оцінка вартості підприємства.

4. Пропонується уніфікація інформаційних засобів для оцінки вартості підприємства задля підвищення ефективності управління інформаційними потоками.

5. Нажаль, інструментарій оцінки вартості українських підприємств далекий від досконалості та

потребує подальшого розвитку. На нашу думку, в подальшому при дослідженні цього питання, потрібно звертати увагу саме на інформаційну складову процесу оцінки вартості підприємств.

Перспективи подальших досліджень, що пов'язані з дослідженням даної проблеми, будуть полягати в удосконаленні моделі управління інформаційним потоком оцінки вартості підприємства.

Список використаних джерел:

1. Алексеєнко, І. І., Лелюк С. В., Полтініна О. П. Інформаційно-комунікаційне забезпечення процесів управління ами та вартістю підприємства. *Development Management*. 2020. № 18(3). С. 1–13.
2. Артеменко Н.В. Управління вартістю підприємства: теоретичні основи і бухгалтерський облік. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет конф., м. Полтава, 23 квітня 2019 р. м. Полтава. 2019. С. 18–21.
3. Бабій О. М., Малишко В. С., Пудичева Г. О. Управління вартістю підприємства: навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ. 2016. 207 с.
4. Глушко А. Д., Котелевець М. М. Оцінювання вартості бізнесу: світовий досвід та можливості використання в Україні. *Економічний розвиток держави та її соціальна стабільність*: матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 14 черв. 2021 р., м. Полтава. 2021. С. 100–101.
5. Іванова О.М. Характеристика та класифікація інформаційних потоків підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 13. С. 18–22.
6. Козенкова В. Д. Моделювання впливу нематеріальних активів на вартість підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.11. Дніпро, 2021. 20 с.
7. Кириченко Г.В. Основні підходи до оцінювання вартості та можливість їх застосування на підприємствах транспорту. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. № 1. С. 14–23.
8. Лукач А.М., Ставицький О.В. Методи оцінки ринкової вартості підприємства в умовах сучасної економічної ситуації. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2018. № 12. С. 1–11.
9. Непочатенко О. О., Пташник С. А. Фінансовий менеджмент як необхідна складова ефективної системи управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9168>.
10. Ясишена В. В., Долюк А. В. Інтегрована звітність важливий інструмент для оцінки вартості українських підприємств. *Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення*: Матеріали II Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 21 жовтня 2021 р. Т. 2. Київ : Національний авіаційний університет, 2021. С. 287–290.

References:

1. Aleksieienko, I. I., Leliuk S. V., Poltinina O. P. (2020) Informatsiino-komunikatsiine zabezpechennia protsesiv upravlinnia proektamy ta vartistiu pidpriemstva [Information and communication support of project management processes and enterprise value]. *Development Management*, vol. 18, no. 3, pp. 1–13.
2. Artemenko N. V. (2019) Upravlinnia vartistiu pidpriemstva: teoretychni osnovy i bukhhalterskyi oblik [Cost management of the enterprise: theoretical foundations and accounting]. Proceedings of the *Aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku obliku, analizu ta kontroliu v sotsialno-orientovani systemi upravlinnia pidpriemstvom* (Ukraine, Poltava, April 23, 2019 .), pp. 18–21.
3. Babii O. M., Malyshko V. S., Pudycheva H. O. (2016) Upravlinnia vartistiu pidpriemstva: navchalnyi posibnyk [Enterprise cost management: tutorial]. Odesa: ONEU. (in Ukrainian)
4. Hlushko A. D., Kotelevets M. M. (2021) Otsiniuvannia vartosti biznesu: svitovy dosvid ta mozhlyvosti vykorystannia v Ukraini [Valuation of business: world experience and opportunities for use in Ukraine.]. *Proceedings of the Ekonomichni rozvytok derzhavy ta yii sotsialna stabilnist* (Ukraine, Poltava, June 14, 2021), pp. 100–101.
5. Ivanova O. M. (2016) Kharakterystyka ta klasyfikatsiia informatsiinykh potokiv pidpriemstv [Characteristics and classification of information flows of enterprises]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 13, pp. 18–22.
6. Kozenkova V. D. (2021) Modeliuvannia vplyvu nematerialnykh aktyviv na vartist pidpriemstva [Modeling the impact of intangible assets on the value of the enterprise] (PhD Thesis), Dnipro.
7. Kyrychenko H. V. (2019) Osnovni pidkhody do otsiniuvannia vartosti ta mozhlyvist yikh zastosuvannia na pidpriemstvakh transportu [Basic approaches to cost assessment and the possibility of their use at transport enterprises]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku*, vol. 1. pp. 14–23.
8. Lukach A. M., Stavyskyi O. V. (2018) Metody otsinky rynkovoï vartosti pidpriemstva v umovakh suchasnoi ekonomichnoi situatsii [Methods for assessing the market value of the enterprise in the current economic situation]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 12, pp. 1–11.
9. Nepochatenko O. O., Ptashnyk S. A. (2021) Finansovy menedzhment yak neobkhidna skladova efektyvnoi systemy upravlinnia pidpriemstvom [Financial management as a necessary component of an effective enterprise management system]. *Efektivna ekonomika*, vol. 8. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9168> (accessed May, 2022)
10. Yasyshena V. V., Doliuk A. V. (2021) Intehrovana zvitnist vazhlyvyi instrument dlia otsinky vartosti ukrainskykh pidpriemstv [Integrated reporting is an important tool for assessing the value of Ukrainian enterprises]. Proceedings of the *Rozvytok ekonomiky ta biznes-administruvannia: naukovy techii ta rishennia* (Ukraine, Kyiv, October 21, 2021), pp. 287–290.